

СЕКЦІЯ 1 «ГУМАНІТАРНІ І ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ»

Ян БІЛОГАН
науковий керівник
к.е.н., ст. викл. Сабелька Т.І.
ІФННІМ THEU

“НОУ-ХАУ” ТА КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день одним із чинників, що забезпечує належний рівень економічної безпеки підприємства, є захист інформації щодо його внутрішньої господарської діяльності та намічених стратегічних орієнтирів шляхом встановлення режиму комерційної таємниці. Тому дослідження проблемних питань організації захисту комерційної таємниці підприємства має практичне значення і відповідає найважливішим потребам сучасності.

Вперше в Україні термін “комерційна таємниця” був введений Законом України “Про підприємства в Україні” від 27 березня 1991 року № 887-ХІІ (втратив чинність 1 січня 2004 року), згідно з яким під комерційною таємницею підприємства, установи, організації малися на увазі відомості, пов’язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, що не були державною таємницею, розголошення (передання, витік) яких могло завдати шкоди інтересам підприємства [1].

Згідно статті 36 Господарського кодексу України (від 16 січня 2003 р.) комерційною таємницею можуть бути визнані відомості, пов’язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб’єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб’єкта господарювання [1].

31 січня 2004 року набув чинності Цивільний кодекс України № 435-IV, у статті 505 якого міститься таке визначення комерційної таємниці: “Комерційна таємниця – це інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв’язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію” [1]. Згідно із частиною 2 статті 505 Цивільного кодексу України комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці [1].

Комерційною таємницею підприємства вважається секретна інформація науково-технічного та комерційного характеру, яка пов’язані з:

- техніко-технологічною базою і виробництвом (нові технічні рішення та ідеї, винаходи, промислові зразки, бази даних, комп'ютерні програми, ноу-хау, технічні проекти);
- управлінням підприємством (нові методи організації праці та виробництва, укладені та заплановані контракти, інформація про конфіденційні переговори);
- фінансовою діяльністю господарюючого суб'єкта (калькуляція виробничих витрат, політика ціноутворення, розміри знижок, рівень прибутку та рентабельності, інвестиції);
- господарською та маркетинговою діяльністю підприємства (огляди ринкової кон'юнктури, маркетингові дослідження, плани розвитку підприємства тощо).

Важливою складовою, різновидом комерційної таємниці є "ноу-хау". З моменту появи даного терміну і донині наукова література не дає йому чіткого наукового тлумачення.

В перекладі з англійської "know how" означає "знаю як". Спочатку цим терміном визначали інформацію, необхідну для здійснення винаходу і спеціально пропущену заявником в описі до патенту, надаючи йому при цьому таке значення: "знати, як застосовувати патент" [3]. В 50-60-х рр. XX ст. американські словники наводять такі визначення "ноу-хау" [2]: це "технічне вміння або специфічна майстерність у будь-якій галузі, інколи використовується для позначення інтуїтивного або невиразного знання – усвідомленість"; це "практичне знання того, як зробити або виконати щось уміло і кваліфіковано, з мінімальними зусиллями, набута майстерність або кваліфікованість".

Сьогодні під терміном "ноу-хау" розуміють "сукупність знань і навичок, що стосуються промислової власності або процесу, пов'язана з таємницями виробництва, є конфіденційною (економічним надбанням, придатним для експлуатації), передається в речовій (матеріальній) та нематеріальній формах" [3]. Зокрема, згідно з визначенням Міжнародної ліги конкурентного права, ноу-хау складаються із технічної, комерційної, адміністративної або іншої інформації, що не охоплюється патентами і використовується при експлуатації певного підприємства, здійсненні інформаційної діяльності, до якої немає легкого доступу (секрет виробництва) і яка може передаватися за договором [4].

До об'єктів "ноу-хау" можна віднести:

- технічні знання і досвід, які не мають правового захисту, зокрема методи, способи й навички, необхідні для проектування, здійснення розрахунків, будівництва чи виробництва будь-яких об'єктів чи виробів, проведення НДДКР;
- досвід розробки та використання техніко-технологічних процесів;
- склад речовин, сплавів тощо, методи і способи лікування, пошуку і видобутку корисних копалин;
- знання і досвід адміністративного, економічного, фінансового та іншого характеру.

З погляду деяких дослідників, зокрема Черевко Г.В., “ноу-хау” і “комерційна таємниця” – поняття не стільки ідентичні, скільки такі, що перетинаються. Прихильники цієї позиції трактують ноу-хау як результат творчої діяльності людини, потенційна цінність якого не пов’язана з конкретним бізнесом [4]. На їхню думку, власник ноу-хау, на відміну від власника комерційної таємниці, вводить режим обмеженого доступу лише до тієї його частини, яка може бути передана іншим особам для практичного використання.

За своєю юридичною природою і характером правової охорони ноу-хау має визначені особливості. Так, інформація, що складає предмет ноу-хау, не підлягає реєстрації в будь-якому державному органі і на неї не одержується патент, свідоцтво тощо. Спеціальне законодавство, яке докладно регламентувало б правову охорону ноу-хау, у розвинутих країнах є відсутнім. Не є винятком і Україна. Для забезпечення правової охорони ноу-хау застосовуються загальні положення цивільних законодавств (положення про службу і комерційну таємницю), норми, спрямовані на захист від недобросовісної конкуренції, положення договірної права.

Отже, аналіз проблем правового захисту комерційної таємниці вказує на необхідність подальшого вдосконалення законодавчої й науково-дослідної роботи щодо покращення системи організації захисту комерційної таємниці. Зокрема доречною була б розробка ефективного комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення системи охорони інформації, з урахуванням зовнішніх та внутрішніх умов. Розробка таких заходів на підприємстві дає змогу уникати витоку конфіденційної інформації та забезпечити достатній рівень фінансово-економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел:

1. *Галаянтіч М. Адміністративний захист комерційної таємниці / М. Галаянтіч // Інтелектуальна власність. – 2004. – № 4. – С. 8-10.*
2. *Кузнєцов Ю.М. Патентознавство та авторське право [Текст]: підруч. / Ю.М. Кузнєцов. – К.: Кондор, 2005. – 428 с.*
3. *Терентьєва Г.П. Основи знань про комерційні таємниці (ноу-хау) для студентів документально-інформаційного профілю навчання [Текст] / Г.П. Терентьєва // Вісник Харківської державної академії культури. – 2010. – Випуск 30. – С. 130-135.*
4. *Черевко Г.В. Інтелектуальна власність [Текст]: навч. пос. / Г.В. Черевко. – К.: Знання, 2008. – 416 с.*